

УДК 821.161.2.09

Петро БІЛОУС,
доктор філологічних наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ДЛЯ ЧОГО БУЛО СТВОРЕНЕ «СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОХІД»

Стаття порушує проблему ідейного спрямування «Слова про Ігорів похід», а також торкається традиційних питань автентичності / неавтентичності та авторства цієї пам'ятки української літератури. Зроблено висновок про те, що вона була створена з метою реабілітації автором князя Ігоря. Висловлено припущення, що час виявлення твору (кінець XVIII ст.) відповідав культурному контексту епохи, яка або актуалізувала, або спровокувала його появу.

Ключові слова: автентичність, ідейне спрямування, автор, «Слово про Ігорів похід», містифікація.

Понад два століття ця давньоукраїнська літературна пам'ятка магічно притягує до себе літературознавців, мовознавців, істориків, культурологів, письменників, а то й просто аматорів-дослідників та дилетантів-переспівувачів, а «Слово», як зачароване, стоїть на отій далекій киеворуській межі й загадково мерехтить своїм незбагненим скарбом. Що ж воно має в собі, коли так притягує, та залишається таємницею і тоді, як, здається, вже наближаємося до нього? Яка сила в нім захована, закодована, що воно надається для розшифрування всім, хто торкається його увагою, але не піддається для однозначного тлумачення? Мабуть, як і кожен геніальний словесний витвір, «Слово» невичерпне для прочитання, і все нові покоління знаходять у ньому животрепетний зміст та захоплюються дивовижною художньою формою.

Відповідаючи на запитання «Для чого було створене «Слово про Ігорів похід?», дослідники зосереджувалися на визначенні його ідейного змісту. Відповіді були різними. Наприклад, один із перших дослідників та перекладачів «Слова» новою літературною мовою М. Максимович вважав, що основна ідея твору – любов до рідної землі та прославлення лицарського, героїчного духу давніх ратників, які відстоювали Руську землю у

боротьбі із зовнішнім ворогом – половцями. М. Грушевський був переконаний, що цей твір нагадує політичний памфлет, у якому «Ігорева катастрофа є приводом для того, щоб представити всю погибельність “княжого неспособія”, відіграти старі традиції київського старійшинства і політичної солідарності князів в інтересах Руської землі та єдиного фронту її супроти всіх ворогів»; «об'єднатися усім навколо “грізного великого князя київського”, добрим прикладом “старого Володимира” дати поганим [половцям] реванш і відомститися за погром» [1, с. 197]. З такою думкою був солідарний І. Огієнко, котрий писав, що «Слово» – це заклик до нового походу на половців [4, с. 41]. Пізніше ці міркування підхопив Л. Махновець, підкресливши, що «за умов, коли руське військо зазнало поразки, треба було не стільки хвалити князів, скільки докоряти їм за сваволю, незгоди, закликати їх до єдності, підіймати суспільну свідомість на справу оборони рідної землі» (ця ідея, на думку ученого, концентрується у «золотому слові» київського князя Святослава) [2, с. 11 – 13]. О. Білецький зазначав, що у цьому творі «висловлено в художніх образах велику ідею Батьківщини; в жодному з творів, які з'явилися в Київській Русі XI – XIII ст., ми не знайдемо такого яскравого і сильного втілення цієї ідеї» [3, с. 213]. Історик М. Брайчевський, відмітивши, що спільним місцем у визначенні ідейності «Слова» є заклик до єднання князів, вважав це помилковим враженням від пам'ятки, коли її ідейний зміст «було локалізовано, невинувато звужено, затиснуто у вигадані рамки другорядної, як на той час, зовнішньо-політичної проблеми»; «головна ідея “Слова о полку Ігоревім” – об'єднання Русі, подолання феодального хаосу і міжусобної колотнечі. Заради неї, і тільки неї було створено повість» [4, с. 427] (тобто вчений акцентує не стільки на зовнішній загрозі для безпеки Русі, скільки на внутрішніх проблемах, які загрожували розпаду держави, як це підтверджується подальшим історичним процесом). У найновішому дослідженні про літературу Київської Русі О. Сліпущко узагальнює ідею «слова»: «Мета автора – підняти актуальну проблему свого часу – єдності Русі» [5, с. 282]. Варто звернути увагу і на думку російських учених, принаймні очільних дослідників «Слова». У визначенні головної ідеї твору Д. Лихачов покладався на враження К. Маркса, який у листі до

Ф. Енгельса зазначав, що «суть поеми – заклик до руських князів до єднання якраз перед нашествиям монголів». Російський академік підсилив «народний» характер пам'ятки («народні маси неодноразово брали на себе ініціативу захисту Руської землі від зовнішніх ворогів») [6, с. 26 – 27]. Виваженішу і конкретизованішу оцінку «Слову» дав історик Б. Рибаків, уточнивши, що у цьому творі автор закликає не загалом до єдності (державної, соціально-політичної), а до *військової єдності* перед зовнішньою загрозою з боку половецького Степу [7, с. 151 – 154].

Таким чином, дослідники старовинної пам'ятки, відзначаючи патріотизм автора, здебільшого апелювали до її публіцистичної наснаженості, ідейної актуальності для того часу (кінець XII ст.), яка полягала у тому, що голос автора застерігав сучасників від трагічних подій: нищівна поразка війська Ігоря асоціативно екстраполювалася на загибель Руської землі. Автор нібито передбачав таку загибель, якщо князі не об'єднаються для захисту держави. Та здається, що він навряд чи про це задумувався, оскільки апокаліптичні візії у долі Русі не були навіяні реальними історичними підставами для автора, а з'явилися у дослідників «Слова», котрі знали, яка доля спіткала Русь у середині XIII ст. Без сумніву, невідомий автор був патріотом, вболівав за рідну землю, проте у своєму творі він постав ще й як неповторна індивідуальність, як людина, якій були властиві не лише державницькі погляди, а й суб'єктивне ставлення до подій та окремих історичних персоналій.

Найпоказовіше це проявляється у ставленні автора до князя Ігоря. Навряд чи можна погодитися з радянським патріотичним пафосом, з яким Д. Лихачов розмірковує про автора «Слова»: «Автор виражав інтереси всього руського [в оригіналі – «русского»] народу. Він не був ідеологом князів, бояр-землевласників чи духовенства. За всього співчуття автора до Ігоря Святославича, він не був його придворним поетом і не був захисником місцевих інтересів (чернігівських, київських чи новгород-сіверських). Автор займав незалежну від керівної верхівки феодального суспільства патріотичну позицію» [6, с. 28]. Цей пасаж свідчить, що російський учений намагався зробити із автора «Слова» народного поета і патріота, як це і було

прийнято у часи панування радянської ідеології. На мій погляд, особистість автора є набагато складнішою, вона не підлягає сконструйованим ідеологічним рамкам. І ця складність проявляється передусім у тому, як ставиться він до головного персонажа свого твору – князя Ігоря.

Б. Рибаків застерігав, що «найбільш небезпечним в історичному осмисленні “Слова про Ігорів похід” є всезростаюче у нашій науковій та навколонуковій літературі прагнення до ідеалізації Ігоря, до його героїзації, до перетворення цього князя в активного прихильника загальноруської єдності та спільної боротьби з половцями» [7, с. 148]. Таке застереження має під собою підстави. Героїзація Ігоря розпочалася тоді, коли відзначали 750-річчя «Слова». Це був 1937 рік – кульмінація сталінських репресій, коли процвітав культ вождя, котрий, за тодішніми ідеологічними кліше, був об'єднувачем та охоронцем державної єдності перед загрозою війни з Німеччиною. Нагнітання радянського патріотизму потребувало підтверджень у минулому, тому «Слово про Ігорів похід» цілком підходило для ідеологічної обробки населення – через ювілейні заходи, освіту у середній і вищій школі, численні наукові конференції. Цей політичний пафос був підхоплений і пізніше. У написаній 1955 року статті про «Слово» авторитетного в Україні дослідника давньої літератури М. Гудзія без всіляких сумнівів стверджувалося, що Ігор – взірць лицарської доблесті, «для якого честь і слава є головними рушіями його поведінки»; «серце його сповнене «міцним булатом і гартоване у відвазі»; «лицарська хоробрість, військова доблесть відрізняють з-поміж усіх Ігоря» і т. д. [8, с. 156]. Цю патетику підхопили шкільні і вузівські програми та підручники з літератури, не щезла вона в літературній освіті і досі.

Б. Рибаків, навпаки, намагається довести, що автор «Слова» неприхильно ставився до Ігоря, більше того – засуджував його дії і вчинки. Для цього учений наводить низку аргументів, які в тій чи іншій формі висловлені автором: Ігор – онук Олега, який «кував крамолу на Русі»; новгород-сіверський князь готував свій похід таємно, замасковано; виявив нерозумне, як на ті часи, ігнорування сонячного знамення, яке передвіщало нещастя; головна мета Ігоря – добути собі честі (Б. Рибаків

тлумачить це слово як «часть», тобто трофеї) і слави будь-якою ціною; князь виявився бездарним полководцем, про свідчить його пасивна участь у битві з половцями (автор наводить тільки одне зауваження: «Ігор полки завертає...»); автор звинувачує Ігоря в тому, що після його поразки Руська земля зазнала нових нещасть, що він, потрапивши у полон, жив собі там доволі комфортно, мав намір одружитися із донькою вождя половців Кончака, був призвідцем міжусобиць, які ослаблювали Русь тощо. Б. Рибаків вважав «Слово про Ігорів похід» є «звинувачувальною промовою, свого роду виступом військового прокурора, котрий не упустив жодної деталі із дій Ігоря як невдатного полководця, показав князя у невідгданому світлі як людину» [7, с. 151].

Можна погодитися з ученим, що немає вагомих підстав для ідеалізації та героїзації Ігоря, бо якщо об'єктивно дивитися на зміст твору, то похід князя, який нічим особливим в історії Русі не запам'ятався, хіба що ганебною поразкою на Каялі, – необачна авантюра, яка призвела до непоправних та масштабних негативних наслідків для всієї Русі. Проте слід врахувати особисті симпатії автора, а вони, як виявляється, на боці Ігоря, якого він не звинувачує, а прагне реабілітувати. Це підтверджує і текст «Слова про Ігорів похід».

Вже у заспіві до цього твору підноситься неординарна роль Ігоря в історичній долі Русі: Ігор «укріпив ум силою своєю / і вигострив серце своє мужністю; / сповнившись ратного духу, / він навів свої хоробрі полки / на землю Половецькую / за землю Руськую»¹. Автор не осуджує Ігоря за те, що той проігнорував сонячне затемнення на початку походу, хоч, за віруваннями старого часу, воно віщувало невдачу. Навпаки, підкреслюється непоступливий характер князя, для якого захист Русі – найбільший обов'язок. І ця характерна риса увиразнюється прямою мовою князя: «Браття і дружино! / Лучче ж би потятим бути, / аніж полоненим бути. / Тож всядьмо, браття, на свої борзії коні / та на Дін синій поглянем». Автор хотів сказати, що громадянський, патріотичний обов'язок понад усе, навіть понад

¹ Тут і далі цитати зі «Слова про Ігорів похід» у перекладі Л. Махновця. Див. Слово про похід Ігорів, Ігоря, сина Святослава, внука Олега (Ритмічний переклад) // Слово о плъку Игоревѣ та його поетичні переклади і переспіви / підгот. Леонід Махновець. – К. : Наукова думка, 1967. – С. 96-131.

споконвічні традиції і звичаї, що, зрештою, позитивно характеризує князя. Тож оптимістично, пафосно, урочисто звучить наступна фраза: «Ігор на Дон воїв веде!».

Позитивну, визначальну інформацію несе у собі рефрен, який підкреслює, в чому була мета походу: «Русичі великії поля черленими щитами перегородили, / шукаючи собі честі, / а князю – слави». Як видно, ця мета не спільна для воїнів і князя: якщо воїни прагнуть лицарської честі (а швидше за все – військових трофеїв), то для князя важливе не матеріальне, а духовне – слава, що також додає до образу Ігоря привабливу рису.

Це підтверджується подальшим текстом: після першої сутички з половцями, військо заволоділо «золотом, оксамитами, покривалами, опанчами, кожухами і всяким узороччям половецьким», також «красними дівчатами половецькими», а князю Ігорю принесли «черлен стяг, білу хоругов, черлену чілку, сріберне ратище», тобто атрибути влади у половців. Тож постає Ігор славним переможцем, тріумфатором.

Як гірку прикрість змальовує автор поразку Ігоря. І хоч князь вирушив у похід, щоб здобути собі особисту славу, автор уникає говорити про особисту відповідальність князя за невдачу в битві. Він зміщує акценти: поразка – це не особисте горе Ігоря, а лихо для всієї Русі: «Тугою зійшли вони по Руській землі!»; «тут пир доконали хоробрі русичі: / сватів попоїли / і самі полягли / за землю Руськую». Проте виникає питання: а за що полягли русичі – за примху Ігоря чи таки за землю Руську? Автор схильний вважати, що саме за Русь, хоч перед тим зазначав, що пішли воювати за славу Ігоря. Із тексту видно, що автор співчуває Ігорю, а в гострі моменти, коли вина Ігоря стає очевидною, він прагне мовчати або виправдовувати князя. Наприклад, полон Ігоря змальовується не як ганебне, а як вимушене становище, яке склалося не від слабкодухості князя, а від несприятливих обставин: «О далеко зайшов сокіл, птиць б'ючи, – до моря!». Так, вважає автор, нищівна загибель війська – це біда, але добре, що Ігор залишився живим, і ніби розводить руками: «А Ігоря хороброго війська – не воскресити». Він співчуває князю, котрий потрапив у полон до половців, і змальовує це не як особисту прикрість князя, а як горе всієї Русі, знову зміщуючи акценти:

«Тут Ігор-князь висів із сідла золотого / та в сідло невольничче. / Сумні ж в городах заборола, / а веселощі поникли».

В уста київського князя Святослава автор вкладає дорікання Ігорю та його брату Всеволоду: «Рано есте почали Половецьку землю мечами разити, / а собі слави шукати. Та без честі одоліли, / без честі-бо кров поганую ви пролляли». Та зразу за цим ідуть слова, які, всупереч докору, патетично характеризують чесноти князів (думається, що це не слова Святослава, а самого автора): «Ваші хоробрі серця в жорстокім харалузі сковані, / а в смілості загартовані».

Пом'якшує і ліризує образ князя Ігоря відступ, який зазвичай називають «плачем Ярославни», хоч насправді за формою, змістом, міфологічними образами він нагадує язичницьке замовляння. Тут Ігоря названо «ладо» (Ладо у давньоукраїнській міфології – бог кохання, шлюбу і родинної злагоди), висловлено глибокі і віддані почуття княгині до свого чоловіка: «Омочу шовковий рукав у Каялі-ріці, / утру князю кривавії його рани / на дужому тілі».

За цим зображена втеча Ігоря з полону, яка нагадує казковий сюжет: герой перетворюється то на горностая, то на гоголя, то на сірого вовка, а то на сокола, його швидкому рухові сприяє природа («тоді ворони не каркали, галки позмовкали, сороки не скрекотали», «дятли стукотом путь до ріки вказують»); за героєм вслід кинулася погоня, але марно – він досягає рідної землі, тобто переходить межу між «кощієвою» і «своею» територіями. Як у казці, автор пропонує щасливий кінець. Він переконаний, що Ігор дуже потрібний Руській землі, вдаючись до алегоричного міркування: «Хоч і тяжко голові бути без пліч – зле тілу без голови, – Руській землі без Ігоря».

А далі – картина тріумфального повернення князя на Русь: «Сонце світиться на небесах / – Ігор князь в Руській землі. Дівчата співають на Дунаї, / в'ються голоси через моря до Києва». За логікою подій, змальованих у «Слові про Ігорів похід», новгород-сіверський князь, котрий зазнав нищівної поразки від половців, мав би повернутися на Русь з почуттям глибокої провини та каяття і не претендувати ні на пошану, ні на повагу. До речі, у літописному оповіданні (Київський літопис) про втечу Ігоря сказано скромно та буденно як про «избавленіє

господне». Одинадцять днів, сказано там, ішов Ігор пішки до «города Донца, и оттоль иде во свои Новгородъ» [9, с. 88]. І така кінцівка цілком закономірна у розвитку зображених подій. У «Слові» ж Ігор повертається до Києва, тобто до столиці Русі. І зустрічають його не з осудом та докорами, а загальною радістю – «землі раді, городи веселі».

Не випадково автор довершує свою розповідь казковим «щасливим кінцем». Він, всупереч невдалому походу на половців, зображує Ігоря героєм, котрий заслуговує слави та шанування, урочистого та святкового апофеозу: «Слава Ігорю Святославичу!». У літописному оповіданні Ігор – один з багатьох руських князів, причому не самий знатний і прославлений, а рядовий князь, котрий нічим особливим себе не проявив у тогочасних подіях, хіба що запам'ятався ганебною поразкою від половців, дошенту погубивши своє військо. Як і більшість інших князів, він брав участь у військових походах, дбав про охорону удільного князівства, але на роль героя, видатної особи в історії (як, наприклад, князі Святослав, Володимир, Ярослав) він не тягнув.

Інша справа – у «Слові про Ігорів похід». Автор з помітною симпатією ставиться до князя, вболіває за нього, наділяє рисами лицарської звитяги і честі. За що така повага? Адже князь зацікавив авантюрний похід, зазнав невдачі, принизив гідність руського війська в очах половців. Виходить, автор намагався реабілітувати Ігоря в очах сучасників, а це наводить на думку, що він був приятелем князя чи особою, наближеною до нього; можливо, він брав участь у самому поході, бо у деталях обізнаний з перебігом подій, не виключено, що разом з ним перебував у полоні, а потім добирався до рідної землі. Водночас автор надумав створити своєрідний образ-символ, навколо якого мають об'єднатися інші князі у протистоянні з половцями. Недаремно ж рефреном звучить у «Слові»: «За землю Руську, за рани Ігореві, смілого Святославича!» Автор навмисне веде Ігоря з полону до Києва, бо то – «мати городів руських», центр, який би мав об'єднувати всю руську силу у боротьбі з ворогами.

Тональність оповіді у пам'ятці, позиція автора щодо князя, навмисне переакцентування у зображенні подій свідчить про те, що автор співчуває Ігорю, симпатизує йому, як другові, зрештою,

прошає йому нерозважливості у поході і поразку, виправдовуючи і перетворюючи його на загальноруський символ, хоч насправді Ігор того не заслуговував.

Як відомо, ще з часу першої публікації «Слова про Ігорів похід» (1800) висловлювалися сумніви в автентичності пам'ятки, стверджувалося, що це підробка, вправна літературна містифікація. Найбільш відомий скептик щодо автентичності «Слова» – французький славіст А. Мазон (праці середини ХХ ст.), якого згодом (1963 р.) підтримав російський дослідник О. Зімін. Вони висловлювали думку про те, що цей твір підроблено у кінці ХVIII ст., й називали авторів – О. Мусіна-Пушкіна, який першим виявив та опублікував «Слово», М. Бантиш-Каменського з О. Малиновським, архимандрита Спасо-Ярославського монастиря Й. Биковського.

У 2000 році була оприлюднена стаття професора Гарвардського університету, історика Е. Кінана (журнал «Критика»), а в 2003 р. – його ж праця англійською мовою “Josef Dobrovsky and the origins of the Igor’ Tale” (Cambridge, 2003). Е. Кінан також називає «Слово» літературною містифікацією кінця ХVIII ст., а її автором вважає чеського ученого Й. Добровського (1753 – 1829). Щоправда, названі вище скептики не були оригінальними у своїх роздумах про неавтентичність «Слова», бо ще у ХІХ ст. про свої сумніви та власні гіпотези заявили М. Каченовський, О. Сенковський, М. Катков, Є. Болховітінов, М. Надеждін. Нині у Е. Кінана є свої прихильники – наприклад, професор і редактор «Критики» Г. Грабович (див. 1 – 3 номери «Критики» за 2001 рік).

Якщо стати на бік тих, хто вважає «Слово про Ігорів похід» підробкою, то знову ж таки виникає запитання: з якою метою вона була створена? І відповіді на це також є неоднозначними.

1. «Слово» можна розглядати у контексті політичного наміру довести «давність» Росії, ідеологічно обґрунтувати походження «государства російского». Потребу у написанні історії Росії активізував ще Петро І. У 1708 р. директор Московської друкарні Федір Полікарпов одержав розпорядження царя створити «Историю России» з найдавніших часів до сучасності. Згодом таке ж завдання було поставлене перед вихідцем з України Феофаном Прокоповичем, який створив

«Родословие великих князей и царей российских» (1717). За царювання Катерини ІІ робота над створенням історії Росії набула ще більших масштабів, про що свідчать праці М. Ломоносова, В. Татищева, М. Щербатова, І. Єлагіна, І. Болтіна, створені у 60 – 90-х роках ХVIII ст. на основі «несподівано» розшуканих рукописів, до яких входили копії (списки) киеворуських та галицько-волинських літописів. До цієї роботи цариця залучила німецьких істориків Герарда Міллера та Августа Шлецера, які ретельно виконували державне політичне замовлення (це дало привід Т. Шевченку зіронізувати у посланні «І мертвим, і живим...»: «Колись будем / І по-своєму глаголять, / Як німець покаже / Та до того й історію / Нашу нам розкаже»). З ініціативи Катерини ІІ в кінці 80-х рр. ХVIII ст. була створена комісія, яка мала зайнятися збирання старовинних рукописів та їх вивченням з метою доведення «давності» Росії, а до цієї комісії входив і першовідкривач «Слова про Ігорів похід» та його публікатор О. Мусін-Пушкін. Тож пам'ятка була покладена в основу історії Росії, незважаючи на те, що там ішлося про Новгород-Сіверський, Путивль, Київ, тобто про «южную Русь», за тогочасною термінологією. Нині дослідники доводять, що історики часів Катерини ІІ вдавалися до підтасовок та фальсифікацій, «виправлень» стародавніх рукописів з метою вибудувати давню епоху Російської імперії так, щоб вона відповідала політичній доктрині; не виключено, що і «Слово» могло бути створене у цьому контексті. Так само, як і билини, які «несподівано» були виявлені і записані в Олонецькій та Архангельській губерніях (збірник Кириші Данилова з кінця ХVIII ст.), хоч за змістом та образами ці твори належать до киеворуської традиції) [10, с. 12 – 176]. Билини, звичайно, не підробки, проте московські та петербурзькі дослідники з самого початку намагалися їх присвоїти російській фольклорній традиції.

2. Кінець ХVIII – перші десятиліття ХІХ ст. в українській та російській літературах – це доба романтизму. І не тільки у красному письменстві. Романтизм охопив усі сфери духовного життя – від поезії до науки про минуле. Якщо до того часу численні хроніки і документи вкривалися порохом на полицях монастирських книгозбірень, то з утвердженням романтизму

становище докорінно змінилося. У старовинних рукописах намагалися віднайти не так нові (або призабуті) знання, як героїчний дух, неординарні історичні постаті, що цілком відповідало духові романтичного пафосу. «Слово про Ігорів похід» якраз і створене у такому дусі, воно оповите романтикою військових походів, лицарськими подвигами, які герой здійснює у незвичайних обставинах. Доволі романтичними тут постають «яр-тур» Всеволод, дружина Ігоря – Ярославна. Романтизація минушини, отже, не була випадковою, до того ж невідомий автор спирався на літописне оповідання, оприявлене для широкого загалу в добу романтизму.

3. Як стверджує М. Брайчевський, друга половина XVIII – початок XIX ст. були часом літературних містифікацій. Якщо з'явився попит на писемну старовину, то це породило відповідну пропозицію. «Варто було з'явитися новому зацікавленню, – писав історик, – як заворушилася ціла згряя спритних шахраїв і пройдисвітів, ладних забезпечити його в будь-який спосіб. Інтенсивні пошуки вітчизняної старовини спричинилися до її фальсифікації. Колекціонерам стали пропонувати не лише аутентичні рукописи, а й їх підробки» [11, с. 34]. Відомо, що О. Мусін-Пушкін не просто щасливо віднайшов рукопис, який містив текст «Слова про Ігорів похід», а придбав його за гроші в архімандрита Спасо-Ярославського монастиря Йоїла Биковського у 1792 р. (про це свідчать виявлені архівні документи, які описують монастирське майно). Декому з дослідників це дало підставу вважати саме Биковського автором підробки. Інші вказували на О. Мусіна-Пушкіна, який, очевидно, знав, що у той час у Європі була мода на літературні містифікації («Осіан» шотландця Д. Макферсона», «Роуліана» британця Т. Чаттертона, два томи «поезії трубадурів» француза Ф. д'Олів'є, «Краледвірський рукопис» чеха В. Ганки та ін.). У цей контекст без особливих застережень можна було б вписати і «Слово про Ігорів похід».

Таким чином, питання про справжню мету написання «Слова» перебуває і досі в дискусійному полі. Незважаючи на те, що на це питання даються різноманітні відповіді, усе ж не заперечити, що ця пам'ятка впродовж двох століть надійно вписана в історію української літератури.

Література:

1. Грушевський М. Історія української літератури: у 6 т, 9 кн. Т. II / Михайло Грушевський. – К. : Либідь, 1993. – 264 с.
2. Махновець Л. Передмова / Леонід Махновець // Слово о полку Ігоревім / упоряд., вступна стаття, підгот. давньоруського тексту, примітки Леоніда Махновця. – К. : Дніпро, 1983. – С. 5-22.
3. Білецький О. «Слово о полку Ігоревім» / О. Білецький // Білецький О. Збір. праць. У 5 т. Т. 1. Давня українська і давня російська літератури / О. Білецький. – К. : Наукова думка, 1965. – 527 с.
4. Огієнко І. (митрополит Іларіон) «Слово про Ігорів похід» / І. Огієнко. – К. : Наша культура і наука, 2005. – 315 с.
5. Сліпущко О. Література Київської Русі / Оксана Сліпущко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2014. – 394 с.
6. Лихачев Д. С. «Слово о полку Игореве» – героический пролог русской литературы / Д. С. Лихачев. – М. : Худ. лит, 1961. – 134 с.
7. Рыбаков Б. Петр Бориславич. Поиски автора «Слова о полку Игореве» / Борис Рыбаков. – М. : Молодая гвардия, 1991. – 287 с.
8. Гудзий Н. К. Литература Киевской Руси и украинско-русское единение XVII – XVIII ст. / Н. К. Гудзий – К. : Наукова думка, 1989. – 376 с.
9. Літописні оповідання про похід князя Ігоря / упоряд., текстологічне досл. та перекл. В. Франчук. – К. : Наукова думка, 1988. – 193 с.
10. Грушевський М. Історія української літератури. У 6 т, 9 кн. Т. IV / Михайло Грушевський. – К. : Либідь, 1994. – 336 с.
11. Брайчевський М. Автор «Слова о полку Ігоревім» та культура Київської Русі / Михайло Брайчевський. – К. : Фенікс, 2005. – 552 с.

Білоус Петр. Для чого было создано «Слово о полку Игореве».

Статья поднимает проблему идейной направленности «Слова о полку Игореве», а также затрагивает традиционные вопросы аутентичности / неаутентичности и авторства этого памятника украинской литературы. Сделан вывод о том, что он был создан с целью реабилитации автором князя Игоря. Высказано мнение, что время открытия произведения (конец XVIII в.) отвечало культурному контексту эпохи, которая либо актуализировала, либо спровоцировала его появление.

Ключевые слова: аутентичность, идейная направленность, автор, «Слово о полку Игореве», мистификация.

Petro Bilous. What was created “The Tale of Igor’s Campaign”.

The article deals with the problem of ideal direction of “The Tale of Igor’s Campaign” and traditionally touches of authenticity / inauthenticity and authorship of this monument of Ukrainian literature. The conclusion is that it was created to rehabilitate Prince Igor by the author. We suggest that the detection of the work (XVIII c.) corresponded to the cultural context of the era that either actualized or provoked its appearance.

Key words: authenticity, ideal direction, author, “The Tale of Igor’s Campaign”, mystification.